Újra nyílt a diplomáciai kijárat – Washington és Teherán ismét tárgyal

Donald Trump amerikai elnök szeptember 22-én bejelentette, hogy az Egyesült Államok és Irán között ismét tárgyalások folynak, és szerinte végül megállapodás születhet. A New York-i ENSZ-közgyűlés margóján Steve Witkoff és Jared Kushner amerikai megbízottak, valamint Abbasz Aragcsi iráni külügyminiszter részvételével, Katar, Pakisztán és Egyiptom közvetítésével zajlott egyeztetés. A fejlemény még nem áttörés, de hónapok óta az első jele annak, hogy a felek a katonai és gazdasági nyomásgyakorlás mellett ismét tényleges politikai kijáratot keresnek a konfliktusból.

Nem új tárgyalás, hanem egy megszakadt folyamat újraindítása. Az amerikai–iráni egyeztetések eredetileg elsősorban az iráni nukleáris program korlátozásáról szóltak: az urándúsítás szintjéről, a magas dúsítású készletekről, az ellenőrzésről és a szankciók enyhítéséről. De a háború alapvetően átalakította a tárgyalási napirendet. A nukleáris kérdés megmaradt, de mellé került a háború lezárása, a Hormuzi-szoros hajózási szabadsága, az amerikai blokád, a szankciók és az iráni gazdaság helyreállítása.

A júniusi amerikai–iráni memorandum már lényegében ezt a kétlépcsős logikát követte: először a harcok csökkentése és Hormuz megnyitása, majd egy hosszabb tárgyalási folyamat az átfogó rendezésről. De a folyamat elakadt, mindenekelőtt a lépések sorrendjén. Washington előbb iráni engedményeket követelt, Teherán viszont amerikai blokádenyhítést és gazdasági lépéseket várt saját engedményei előtt.

Mi változott most? A legfontosabb változás, hogy Teherán már nem pusztán tárgyalási készséget jelez, hanem konkrét rendezési konstrukciót kínál. Regionális források szerint az iráni javaslat legfeljebb 60 napos regionális tűzszünetet, a Hormuzi-szoros fokozatos megnyitását, az amerikai blokád megszüntetését és ezalatt az átfogó rendezésről folytatandó tárgyalásokat irányoz elő. A javaslat az Irán és arab szomszédjai közötti támadások leállítását is tartalmazná.

Teherán már szeptember 16-án közvetítők útján javaslatot továbbított Washingtonnak, s jelezte: akár egy héten belül kész megnyitni Hormuzt, amennyiben az Egyesült Államok enyhíti a katonai nyomást és feloldja az iráni kikötők blokádját. Az iráni delegáció a hírek szerint széles tárgyalási felhatalmazással érkezett New Yorkba.

Washington ugyanakkor nem engedett alapvető feltételeiből. Trump továbbra is kizárja, hogy Irán atomfegyverhez jusson, és nem kívánja előzetesen feloldani a blokádot sem. Vagyis a Fehér Ház stratégiája továbbra is kettős: maximális katonai és gazdasági nyomás fenntartása, s közben a diplomáciai kijárat nyitvatartása. Trump az ENSZ-beszédében még Irán gazdasági elszigetelésére szólított fel, s újabb katonai fellépést helyezett kilátásba, miközben ugyanazon a napon tárgyalások zajlottak.

Miért lehet most mindkét fél érdeke a megállapodás? A közel hét hónapos konfliktus egyre inkább olyan helyzetet teremt, amelyben egyik fél sem érte el teljes politikai célját, miközben a konfliktus fenntartásának költsége növekszik. Irán katonailag és gazdaságilag jelentős nyomás alatt áll, Washington számára viszont a háború, a Hormuz körüli bizonytalanság és a magas energiaárak gazdasági és belpolitikai költségei emelkednek. A Brent kőolaj ára továbbra is 100 dollár körül mozog, miközben a tárgyalások sikere vagy kudarca közvetlenül befolyásolja az energiapiaci várakozásokat.

Hormuz ezért Teherán egyik legfontosabb megmaradt alkueszköze. A hútik jemeni előretörése pedig az alternatív kereskedelmi útvonalak lehetőségét veszélyezteti, növelve a nemzetközi bizonytalanságot. Az Egyesült Államok katonai fölénye jelentős, de a szoros tartós bizonytalansága lehetővé teszi Irán számára, hogy a konfliktus gazdasági költségeinek egy részét nemzetközivé tegye. Washington célja ennek az iráni alkupozíciónak a csökkentése, miközben katonai fölényét politikai eredménnyé alakítja.

A tárgyalások helyiértéke. A New York-i egyeztetés nem jelent áttörést a béke felé, viszont a diplomáciai folyamat tényleges újraindítása. A felek alapvető pozíciói továbbra is távol állnak egymástól, s a legnehezebb kérdés ugyanaz maradt, mint korábban: ki teszi meg az első engedményt?

Ugyanakkor kezd kirajzolódni egy lehetséges rendezési sorrend: tűzszünet → Hormuz fokozatos megnyitása → amerikai blokádenyhítés → nukleáris korlátozások → szankcióenyhítés és gazdasági normalizáció. Ez már lényegesen több, mint a tárgyalási hajlandóság deklarálása. Ha a felek képesek megállapodni e lépések sorrendjéről és ellenőrzéséről, a New York-i találkozó utólag a háború diplomáciai fordulópontjának bizonyulhat.

2026. szeptember 25.